

Õiguskantsler

Teie 07.03.2023 nr

Meie 10.03.2023 nr 16-4/230352/2301302

Austatud avaldaja

Tänan Teid heade soovide ja huvitava kirja eest.

Lõplikud otsused hääletamisviiside õiguspärasuse kohta langetab vajadusel Riigikohus.

Siin saan selgitada vaid seda, et senini on peetud vajalikuks pakkuda kõikidele valimisõiguslikele kodanikele hõlpsasti kasutatavat võimalust hääle andmiseks. Seda nõuab valimiste üldisuse põhimõte. Kõik hääletamisviisid kogumina peavad looma võimaluse võimalikult lihtsalt valimistel osaleda. See, et erinevad valijad kasutavad erinevaid hääletamisviise pole keelatud, oluline on, et ühtki osa valijaskonnast ei jäeta korralduslike võtetega hääletamisest kõrvale.

Eestis on lisaks oma valimisringkonna valimisjaoskonnas hääletamisele lubatud erinevad hääletamisviisid, sh väljaspool oma valimisringkonda hääletamine kahte ümbrikusse pandava sedeliga, kodus hääletamine ja elektrooniline hääletamine. Saksamaal, Šveitsis jm demokraatlikes õigusriikides kasutatakse üha aktiivsemalt kirja teel hääletamist, so hääletamist koju saadetud hääletamissedeliga, mis täidetakse omal vastutusel enda valitud ümbruses ja tagastatakse valimiskomisjonile kahes ümbrikus posti teel. Selle hääletamisviisi turvalisem ja mugavam alternatiiv on elektrooniline hääletamine.

Üleriigilistel valimistel pole elektroonilist hääletamist teistes demokraatlikes õigusriikides kasutusele võetud peamiselt selle tõttu, et kõikidel valimisõiguslikel inimestel ei ole elektroonilist isikutuvastamist ja allkirjastamist võimaldavat kohustuslikku ID kaarti, mida praktikas kasutatakse laialdaselt oluliste õiguste kasutamisel ja kohustuste täitmisel, mis on karistusõiguslikult kaitstud ja mille turvaliselt hoidmise vajadust ning loovutamise keeldu inimesed mõistavad. Varjatumalt on täiendavate hääletamisviiside vältimise taga ka mõnede poliitikas osalejate lootus, et neid mittetoetavad valijad võtavad praktilistel põhjustel valimisest vähem osa (näiteks ei telli mitu nädalat enne valimisi koju hääletamissedelit ja kahte ümbrikku ega saada seda postiga tagasi).

Vastavalt Riigikogu valimise seadusele peab interneti teel hääletamise süsteem olema enne kasutusse andmist testitud (st kinnitatud, et hääled salvestatakse elektroonilises valimiskastis nii nagu need on antud ja loetakse nii nagu valijad need andsid) ja sõltumatult auditeeritud

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

(kontrollitud, et interneti teel hääletamise korraldus tervikuna vastab ette nähtud ausust ja turvalisust tagavatele reeglitele).

Nn kahe ümbriku lahendus võimaldab vältida mitmekordset hääletamist nii interneti teel hääletamisel kui väljaspool elukohajärgset ringkonda pabersedeliga hääletamisel. Nn välimine ümbrik kannab hääletaja kindlakstegemiseks vajalikku infot ja eemaldatakse enne sisemise ümbriku avamist. Nii tagatakse hääle anonüümsus. Kui üks inimene on hääletanud mitu korda läheb seaduses määratud reeglite järgi lugemisele üks hääl – viimasena antud elektrooniline või pabersedelil hääl.

Senised testid ega auditid pole tõepoolest näidanud, et elektrooniline hääletamine või selle korraldamisel tehtud toimingud moonutaks valija tahet või oleks muul moel reeglitevastased. Küsimusi on korduvalt arutatud ka Riigikohtus ja senini ei ole Riigikohus elektroonilist hääletamist välistavale seisukohale asunud.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise